

A JOGHARMONIZÁCIÓ ÉS A DIGITÁLIS PIAC KIHÍVÁSAI AZ EURÓPAI UNIÓBAN

VINCZE Gabriella Anita
doktoranda (PPKE JÁK)

1. Bevezetés

A jogharmonizációs program megalakításától kezdve az Európai Közösség egyik alapvető célkitűzése volt.¹ ‘Egység a sokféleségben’ jelszó alatt egy olyan gazdasági közösség létrehozása, amely ugyanakkor „a jog teremtménye, jogforrás és jogrend egyben.”² A jogközelítés azonban már az Európai Gazdasági Közösség alapító szerződésében, az 1958-as Római Szerződésben sem egy átfogó, önmagáért való cselekvésként³ szerepelt, hanem konkrét gazdasági célhoz, a belső piac megfelelő működéséhez kötötten fogalmazódott meg.⁴

Szerepe folyamatosan növekedett, az első fordulóponthoz a Római Szerződés módosítása, az Egységes Európai Okmány 1987. évi hatálybalépése okozta, amely már magasabb elvárásokat támasztott a folyamattal szemben. Bár az Európai Közösség önmagát kifejezetten jogi közösségként értelmezte már a kezdetektől fogva, magát a közösségi jogot idézőjelbe lehetett tenni, mivel a tagállamok számára kötelezően előírt, az irányelveknek megfelelő módosításokkal valójában a nemzeti jogok változását idézték elő, és nem egy különálló, szupranacionális közösségi jog létrejöttét.⁵ A kezdetben totális, mozgáste-

¹ VEREBICS János: *Az európai magánjog fejlődésének főbb irányai-a jogegységesítés útjai és újabb állomásai*. Budapest, Miniszterelnöki Hivatal, 2004. 24.

² Walter Hallstein 1974-es maximája. VEREBICS i. m. 23.

³ EGK Szerződés 3. cikk h.) pontja: a Közösség tevékenységei olyan mértékben foglalják magukba a tagállamok jogrendszereinek közelítését, amilyen mértékben azt a közös piac megfelelő működése megköveteli.

⁴ KECSKÉS László: *EU-Jog és jogharmonizáció*, második, bővített kiadás. Budapest, HVG-Orac, 2005. 585.

⁵ KECSKÉS i. m. 585–586.

ret alig engedő harmonizációról a lazább, úgynevezett opcionális jogközelítésre átváltó, direktívákon nyugvó harmonizáció a belső jogok közelítését célozta meg a nemzeti sajátosságok megtartása mellett, amely különös hangsúllyal érvényesült, és sokak szemében ma is az Unió egyik alapvető lényege, amelyet éppen ezért aláásna, drámaibb szóval: megsemmisítene egy Európai Ptk.⁶ Az Uniónak, mint jogi közösségnek viszont alapvető feladata a közös piac létrehozásának és működésének biztosítása érdekében az akadályozó tényezők elhárítása, amelyek között a tagállamok jogrendszereinek eltéréséből fakadó problémák előkelő helyet foglalnak el.⁷

2. A jogharmonizáció útja az EU-ban

A magánjog, de különösen annak magját képező szerződési jog egységesítésének kérdése legalább 1980 óta, a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló Római Egyezmény megkötése óta az európai jogalkotók és akademikusok gondolkodásának homlokterében van. Bár kizárólag kollíziós szabályokat tartalmazott, mégis ez volt az első jogforrás, amely az európai szerződési jogra egységes jogot, *loi uniforme*-ot hozott létre. A közös magánjog, ezen belül az európai kötelmi jog szükségessége kevésbé megkérdőjelezett a jogirodalomban, mint annak mikéntje.

Az európai kódex vagy Európai Ptk. gondolata még ennél is korábban vetődött fel, bár kezdetben sem volt osztatlan támogatottsága. Aki felvetette és később is életben tartotta az Európai Ptk. ideáját az Unió intézményei közül, az az Európai Parlament volt. Legkorábbi kézzelfogható javaslata az 1989-ben kiadott határozata volt, amelyben megállapította, hogy bár a Közösség máris sikerrel harmonizált a magánjog területén számos egyedi kérdést, az érintett területek jogi lefedettsége mégsem elégíti ki egy határok nélküli piac igényeit. Az unifikációt végre kell hajtani a magánjognak az egységes piac fejlődése szem-

⁶ Thomas WILHELMSSON: Toward a (Post) modern European Contract Law –Estonian and European contract Law. *Iuridica International Law Review*, 2001/6. 23–29. <http://www.juridicainternational.eu/?id=12548> [letöltve: 2015. 02. 13.]

⁷ A cégek 64%-a adta azt a választ, hogy legalább esetenként nehézséget jelent határon átnyúló üzleti gyakorlatában a tagállamok szerződési jogának különbözősége, és mindössze 3% nyilatkozott úgy, hogy ez semmilyen problémát nem okoz. A külföldi jog megismerése, illetve a szerződési jogok eltéréseiből adódó jogérvényesítési nehézségek B2C ügyletekben az első, B2B ügyleteknél pedig a harmadik helyen állnak a 2011. évi 320. és 321. Eurobarométer-felmérésekben. Újabb adatok is ezt támasztják alá, például az Ecommerce Europe 2015. februári jelentése szerint ez még mindig meg nem oldott probléma és vezető helyen áll az e-kereskedelmet akadályozó tényezők között.

pontjából olyan fontos ágazataiban, mint a szerződési jog. Éppen ezért felhívta az Európai Bizottságot (továbbiakban Bizottság) és az Európai Tanácsot, hogy a tagállamok bevonásával kezdjék meg az előkészítő munkálatokat egy Európai Magánjogi Kódex (*European Code of Private Law*) kidolgozására. Észelve, hogy a Bizottság nem tett semmilyen lépést, 1994-ben megismételte ezt a felhívást, azzal, hogy a Lando-Bizottság munkáját továbbra is támogatni kell.⁸ Ennek ellenére csupán 2001-ben hozta az első fordulatot a Bizottság közleménye az *európai szerződési jogról*,⁹ későbbi dokumentumában¹⁰ pedig nyomatékosította, hogy nem áll szándékában a tagállamok szerződésjogát harmonizáló Európai Polgári Törvénykönyvre javaslatot tenni.

Christian Müller-Graff 2011-es tanulmányában¹¹ a kodifikációs megoldáson kívül négy alternatívát tüntet fel egy magasabb szintű európai magánjog létrehozatalára: az Unió irányelvei, a tagállamok között létrejött szerződések, egyezmények, az amerikai mintára létrehozott ún. *restatement*-ek, úgy, mint az Európai Szerződési Jogi Alapelvek (*Principles of European Contract Law*, továbbiakban: PECL), vagy akár a tervezett közös referenciakeret¹² (*Common Frame of Reference*, továbbiakban: CFR), illetve negyedikként az UNIDROIT által tett erőfeszítések. Ezek közül az irányelveket emeli ki, amelyek megalkotására az Unió szerveinek általános és specifikus, de mindkét esetben funkcióhoz kötött felhatalmazása van. Elsősorban az EUMSZ 288. cikke, másodsorban pedig aszerint, hogy az irányelv megalkotása, vagyis a nemzeti jogok harmonizációja a belső piac megteremtéséhez vagy megfelelő működéséhez szükséges, ezeket közvetlenül érinti (50., 114. és 115. cikk), vagy pedig a Szerződésekben meghatározott valamely olyan cél megvalósításához, amelyhez egyébként nincs biztosítva a hatáskör az EUMSZ-ben (352. cikk). A funkcionális felhatalma-

⁸ Hugh BEALE – Bénédicte FAUVARQUE-COSSON – Jacobien RUTGERS – Denis TALLON – Stefan VOGENAUER: *Cases, Materials, and Text on Contract Law. Ius Commune Casebooks for the Common Law of Europe*. Oxford–Portland, Oregon, Hart Publishing 2010. 7–8.

⁹ Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on european contract law Brussels, 11. 07. 2001 COM (2001) 398 final.

¹⁰ A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek és Tanácsnak. Az európai szerződésjog és a közösségi vívmányok felülvizsgálata tekintetében követendő útról. Brüsszel, 11.10. 2004 COM (2004) 651 végleges. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0651:FIN:HU:PDF> [letöltve:2012.11.06.]

¹¹ Christian MÜLLER-GRAFF: EU Directives as a Means of Private Law Unification. In: Arthur HARTKAMP – Martijn HESSELINK – Ewoud HONDIUS – Chantal MAK – Edgar DU PERRON (szerk): *Towards a European Civil Code*. 4th Revised and expanded edition. The Netherlands, Wolters Kluwer, 2011. 150.

¹² Ebből valósult meg 2005 és 2009 között a Közös Referenciakeret Tervezet (*Draft Common Frame of Reference*, továbbiakban: DCFR), amely a politikai indíttatású CFR-el szemben egy tágabb területet átfogó, kizárólag akadémiai munka lett.

zás témaköre ezen a ponton alkotmányozási kérdésekkel keveredik, megosztva a tudományos élet képviselőit oly módon, hogy míg egyesek a jelenlegi állapot fenntartását képzelik el, mások a magánjog uniós szabályozás alá vonható területeinek katalógusosan definiált formájában látják megvalósíthatónak a jogalkotási hatáskör kérdését, akár a 114. és 352. cikkek eltörlése árán is. Utóbbi gondolat indíttatása a tagállami szuverenitás nagyobb fokú megőrzésének szándékában kereshető.¹³

Többek közt a globalizációs kényszernek köszönhető, hogy a napjainkban felgyorsult európai jogalkotás alapvetően az uniós szervek jogalkotási tevékenységét összefoglalva, gyakran a jogegységesítés gyűjtőneve alatt jelenik meg. Olyan jogi szabályrendszer létrehozatalát célozza meg ugyanis, amely az egyes nemzeti jogok eltéréseiből adódó, a kereskedelem gátjaiként ható különbségeket teljesen felszámolva kiszámítható, átlátható, de a jogösszehasonlító munkák nyomán kikristályosodott közös európai alapelveket, értékeket szem előtt tartva az akár egyszerre több tagállamban honos vállalatok és fogyasztók számára ideális környezetet biztosít ügyleteik megkötéséhez hasonló ügyekben hasonló végkimenetellel, ugyanazon szabályrendszer alapján.

Ehhez képest, bár egységes jog létrehozatalára irányul, *valójában* jogharmonizációról van szó, azaz egyelőre a belső jogok közelítése jellemzi a Bizottság, Európai Parlament és az Európai Tanács jogalkotói tevékenységét, legalábbis ami az anyagi jogot illeti. Ez pedig az alapszerződésekből eredő fragmentált jogalkotás eredménye, amelynek több formája alakult ki. Az elmúlt évtizedek uralkodó jogközelítési formája az irányelvekkel végzett úgynevezett *minimumharmonizáció* volt, amely elvégzett bizonyos egységesítést, például a fogyasztóknak a kereskedőkkel szemben biztosított minimális jogok terén, mégis eltérést engedett a tagállami jogalkotóknak, az adott irányelvben lefektetett szabályoktól, szigorúbb védelmi szabályok kiépítése érdekében. A módszer legfőbb hátránya, hogy a jogközelítést csak bizonyos fokig végezte el, a határon túli kereskedelemnek különösen a kis- és középvállalkozások (továbbiakban: kkv) által tapasztalt terheit nem, hogy nem oldotta meg, de valójában már ezzel megkezdődött a szabályozási rendszerek megtöbbszörözése.

Az EUMSz 114. cikkére alapított másik, jelenleg a 2011/83/EU irányelvvel kapcsolatban vitatott megoldás a *teljes- vagy maximum harmonizáció*. Tapasztalva, hogy az eddig alkalmazott minimum alapú jogközelítés nem nyújt megoldást a felmerülő problémákra, a fogyasztók jogairól szóló irányelvet már a maximum harmonizáció jegyében készítették el, amelynek alapján a tagál-

¹³ MÜLLER-GRAFF i. m. 152.

lamok már nem vezethetnek be az előírt rendelkezésektől eltérő – akár szigorúbb, akár kevésbé szigorú – fogyasztóvédelmi rendelkezéseket nemzeti jogukba. Az első ilyen típusú jogforrás mégsem annyira új, ilyen volt már a 85/374/EGK irányelv a termékfelelősségről,¹⁴ sőt az elektronikus kereskedelemről szóló 2000/31/EU irányelv is erre épült.

A minimumharmonizációról történő váltást a Bizottság 2002. május 7-ei közleményében¹⁵ jelentette be, ennek szellemében készült el például a 2005/29/EU irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatról.¹⁶ Első látásra ez a jogközelítési mód képes jogok és kötelezettségek egységes rendszerét biztosítani a fogyasztói ügyletek résztvevői számára, a helyzet valójában azonban komplikáltabb. Először is, a teljes harmonizációs eljárás kifejezetten a fogyasztóvédelemmel kapcsolatban alkalmazható, abban a körben, amelyre az EUMSZ 114. cikke felhatalmazást ad, következésképpen csak egyes fogyasztóvédelmi területekre terjed ki, vagyis a tagállamok szerződési jogai közötti eltérések ugyanúgy fennmaradnak. Másik probléma, hogy ez a szabályozás nem terjed ki a B2B ügyletekre, ennél fogva a kkv-k, amelyek a határon túli kereskedelem és munkahelyteremtés szempontjából is az uniós jogalkotási program központjában állnak, továbbra is azokkal a nehézségekkel szembesülnek, amelyek meggátolják őket abban, hogy szolgáltatásaikat más, minél több uniós állam fogyasztói számára kiterjesszék.¹⁷ A fogyasztói jogokról szóló irányelv és az általa képviselt maximum harmonizációs szabályzás sikertelenségét alátámasztja az online adásvételeket bonyolító, több mint 25000 európai vállalkozást tömörítő szervezet, az *Ecommerce Europe* 2015-ös jelentése is,¹⁸ amely az irányelv kiértékelését és felülvizsgálatát sürgeti. Hozzátette, hogy a nemrég¹⁹ Magyarországon is hatály-

¹⁴ A Tanács irányelve (1985. július 25.) a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről, 85/374/EGK.

¹⁵ Consumer policy strategy 2002-2006, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM (2002) 208 final.

¹⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról („Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról”).

¹⁷ Marco B. M. Loos: *Full harmonisation as a regulatory concept, and its consequences for the national legal orders. The example of the Consumer rights directive*. http://www.researchgate.net/profile/Marco_Loos/publications?pubType=article [letöltve: 2015. 04. 04]

¹⁸ Ecommerce Europe Priority Paper: Breaking down barriers to facilitate cross-border e-commerce in a fully fledged Digital Single Market. 2015. February. <http://www.eae.eu/cms/showpage.aspx?id=1848> [letöltve: 2015. 03. 01.]

¹⁹ 2014. június 13-ig kellett hatályba lépnie az irányelv rendelkezéseit átültető jogszabálynak.

ba lépett jogforrás nem képes a fogyasztókkal kapcsolatos jogalkotás megfelelő harmonizációjára, a fogyasztóvédelmi kérdéseknek csak egy részét fedi le, azon kívül bizonyos rendelkezései, különösen az elállásra vonatkozóak, nem felelnek meg a kialakult üzleti gyakorlatnak és az elektronikus kereskedelembe elfogadott üzleti modelleknek.

A fogyasztóvédelmi *aquis* felülvizsgálatával párhuzamosan, amely a 2011/83/EU irányelv megalkotásába torkollott, a Bizottság egy újfajta jogalkotásra tett kísérletet: 2011. október 11-én publikálta közös európai adásvételi jogról szóló rendelettervezetét²⁰ (*Common European Sales Law*, továbbiakban: CESL).

3. CESL Visszavonás vagy visszavonulás? A közös európai adásvételi jog jelensége és a tervezet sorsa

A rendelettervezet a szerződési jog egységesítésében évtizedek óta az egyik legnagyobb lépés, amely *opt-in* (a felek választásával teljes egészében kötelező) rendszerrel, második rezsimként kívánta szabályozni az ingók, digitális tartalmak és kapcsolódó szolgáltatások határon átnyúló adásvételét fogyasztói (B2C) és kereskedők közötti (B2B) ügyletekben. Sajátos szerkezeti újításai miatt elméletileg alkalmas lenne egy olyan semleges, egységes jogrendszer kialakítására, amely felé a kkv-k is biztonsággal fordulhatnának, megspórolva a külföldi jog ismeretének költségeit, és áthidalná a tagállamok jogába való túlzott beavatkozás problémáját is, mivel nem a nemzeti jogokat szorítaná ki, hanem azokon belül, 2. rezsimként működne.

A CESL az európai szerződési jog teljes körű egységesítését tűzte ki célul a vállalkozások határon átnyúló kereskedelme, és a határon átnyúló fogyasztói vásárlások előmozdításával, önálló, egységes szerződési jogi- és fogyasztóvédelmi szabályrendszer létrehozásával.²¹

Közvetlen előzménye a DCFR, az az akadémiai munka, amely a szerződésen kívüli köteleket és a jogellenes károkozást (*tort law*) is átfogja, és amely egyedül csak elnevezésében nem, egyébként tartalmilag minden tekintetben egy 'európai Ptk.-nak' tekinthető.²²

²⁰ Javaslat az Európai Parlament és a Tanács rendelete a közös európai adásvételi jogról COM/2011/0635 végleges – 2011/0284 (COD) EUR-Lex – 52011PC0635. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52011PC0635> [letöltve: 2012. 09. 30.]

²¹ COM (2011) 635. Indoklás 2.

²² Hornst EIDENMÜLLER – Nils JANSEN – Eva-Maria KIENINGER – Gerhard WAGNER – Reinhard ZIMMERMANN: The Proposal for a Regulation on a Common European Sales Law: Deficits of

A CESL-el kapcsolatos jogalkotás folyamatosan haladt előre az elmúlt években, és úgy tűnt, hogy az Európai Parlament 2014. február 26-i szavazásával döntő fordulat következett be. Számos változtatást fogadtak el, amelyek egy része tudósoktól, elméleti és gyakorlati szakemberektől, fogyasztóvédelmi és vállalkozókat tömörítő csoportoktól és kereskedelmi kamaráktól és végül a 2011-ben az Amerikai Jogi Intézet mintájára létrehozott Európai Jogi Intézettől (*European Legal Institute*, továbbiakban: ELI) származott. Ezek a módosító javaslatok lényegében az elektronikus kereskedelem magvát jelentő online adásvételekre szűkítették a majdani rendelet hatályát.

Végül az új Bizottság 2014. december 16-án az Európai Parlamentnek benyújtott, 2015-re felállított programjában számos jogalkotási kezdeményezést visszavont, köztük a 60. helyen álló CESL-t is.²³

Mi lehet egy négy éve előkészítés alatt álló tervezet visszavonásának oka a jogalkotás utolsó fázisában, amelyhez az Európai Parlament mindvégig szilárd támogatását adta az első publikációtól kezdve, és amelyet a 2008/09-es gazdasági válságból való kilábalás egyik eszközének szántak? Az új Bizottság döntése hirtelen idejétműlttá teszi a CESL megalkotása, jobbá tétele érdekében végzett tekintélyes mennyiségű munkát és javaslatot? Milyen jövője lehet ezek után a (sajátos szerkezetű) rendelet által szabályozni kíván területnek?

3.1. A CESL-tervezet visszavonásának jogpolitikai okai

A válasz nagyrészt jogpolitikai okokban kereshető.

„[...]Az állampolgárok azt várják az EU-tól, hogy változtasson a nagy gazdasági és társadalmi kihívásokon- magas szintű munkanélküliség, lassú növekedés, nagy államadósságok, a befektetési szakadék, a globális piacon való versenyképesség hiánya.[...] Éppen ezért kizárólag a ‘nagy ügyekre’ fogunk összpontosítani, úgy, mint a munkahelyek és a növekedés kérdése, a Juncker elnök politikai iránymutatásában feltüntetett tíz prioritással összhangban. [...] levesszük a tárgyalóasztalról azokat a függőben lévő javaslatokat, amelyek nem egyeznek céljainkkal, vagy [egyszerűen] nem vezetnek sehová [...]”

the most Recent Textual Layer of European Contract Law. *The Edinburgh Law Review* Vol. 16., 2012. 305.

²³ Eric CLIVE: Proposal for a Common European Sales Law withdrawn. *European Private News*, Posted on January 7, 2015. <http://www.epln.law.ed.ac.uk/> [letöltve: 2015. 02. 18.]

A Bizottság 2015-re szóló *Egy új kezdet* elnevezésű munkaprogramjából²⁴ ki derül, hogy a Parlament és Tanács előtt függőben levő valamennyi jogalkotási javaslat átvizsgálása után csak azokat tervezik megvalósítani a közeljövőben, amelyek pozitív hatással lehetnek a prioritások között első helyen álló munkahelyteremtés és növekedés programjára, vagy legalábbis jó esélyük van arra, hogy hamarosan elfogadják őket.

A CESL, bár az Európai Parlament megszavazta és valóban támogatta a javaslatot, a Tanács tagjai között már nem aratott osztatlan sikert. Korai formájában számos kritikát kapott mind szakmai oldalról, mind a tervezett szabályozás címzettjeit képviselő szervezetektől. A tagállamok kormányai pedig szintén egyértelműen ellenérzésüket fejezték ki, például arra hivatkozva, hogy a leendő rendelet nem áll összhangban az EUMSZ-ben meghatározott szubszidiaritás elvével. Ebben a vonatkozásban négy állam parlamentjének házai, az Osztrák Szövetségi Tanács, a Belga Szenátus, a német Bundestag és az Egyesült Királyság parlamentjének Alsóháza (*House of Commons*) írásban is kifejtették véleményüket.²⁵

Az előző Bizottság 2013-ban a digitális menetrend program keretében kiadott, elektronikus kereskedelemről szóló akciótervében²⁶ a CESL, mint az online termékek és egyéb szolgáltatások határon átnyúló kereskedelme jogi szabályainak fejlesztéséhez, a gazdasági szereplők informáltsága, valamint a fogyasztóvédelem megvalósításához szükséges 'Egyéb célkitűzések' címszó alatt szerepel, tehát az egységes digitális piac kialakításáért tett erőfeszítések egyikeként célzott programként tartották nyilván.

Az egybefüggő digitális piac létrehozása az új Bizottság prioritásai között is lényeges, a második helyen szerepel *Juncker* politikai programjában. A fogyasztóvédelmi-, és adatvédelmi szabályok egységesítésével, a szerzői jog digitális korszaknak megfelelő modernizálásával és a folyamatban lévő távközlési reform végrehajtásával 250 milliárd euró pluszjövedelem várható az elkövetkező években. A digitális piac nemcsak a már 2010-ben elkezdett digitális me-

²⁴ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS COMMISSION: *Work Programme 2015. A New Start*. Strasbourg, 16. 12. 2014. COM (2014) 910 final. http://ec.europa.eu/atwork/pdf/cwp_2015_en.pdf [letöltve: 2015. 01. 05.]

²⁵ Rafał MAŃKO: EU Competence in private law-The Treaty framework for a European private law and challenges for coherence. 2015. January. EPRS (European Parliamentary Research Service), In-depth analysis.10. http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/545711/EPRS_IDA%282015%29545711_REV1_EN.pdf [letöltve: 2015. 01. 07.]

²⁶ Commission Staff Working Document E-commerce Action plan 2012-2015 State of play 2013. Brussels, 23.4.2013 SWD (2013) 153 final. http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/docs/communications/130423_report-ecommerce-action_plan_en.pdf [letöltve: 2015. 01. 07.]

netrend-programban felhozott indokokból bír alapvető fontossággal, de az új tervekben a legfontosabb helyen álló ‘munkahely és növekedés’-prioritás megvalósításának legfontosabb pillére.²⁷ Mivel a gazdaság és társadalom minden szegmense rohamosan digitalizálódik, az ennek útjában álló akadályok egyben a társadalmi növekedés és a munkahelyteremtés korlátját is jelentik. 2015-ben a Bizottság új belső digitális piac stratégiát állít fel. Ebbe mind az intézmények közötti megállapodások, mind az új jogalkotási kezdeményezések hatáskörébe továbbra is beleértendő lesz az ‘e-gazdaság’ kiépítése, a határon túli online adásvétel joganyagának egyszerűsítése és egységesítése, az uniós jogalkotás modernizációja a szerzői jogi és az audiovizuális szolgáltatásokra vonatkozó szabályozást illetően, a kibertér biztonságának létrehozása Európa-szerte egységes, közös adatvédelmi jogon keresztül, mindezt a fogyasztói bizalom növelésének érdekében.²⁸

A CESL által lefedett terület tehát továbbra is a Bizottság érdeklődésének homlokterében áll, de mit jelenthet ez a konkrét jogalkotási eredmények tekintetében?

A tanulmány írásának idejét követően, a tervek szerint 2015 májusában várható az egybefüggő digitális piacra vonatkozó szabálycsomag nyilvánosságra hozatala, amely az eddigieknél nagyobb szabású lesz, a digitális piac akadályainak új szemszögből elvégzett vizsgálata fényében. A CESL-el kapcsolatos konkrét terveket illetően Věra Jourová igazságügyi biztos Európai Parlament Jogi Ügyek Bizottsága (JURI) előtti 2015. január 19-i felszólalásában találhatunk támpontot. Minthogy nem talált elegendő támogatásra a Tanács tagjai körében, bár a javaslatot visszavonták, de még az idén egy új, módosított tervezetet terjesztenek elő az egységes digitális piac-csomag részeként. Az új javaslatához valószínűleg a 2013-2014-ben az Európai Parlament által megtett módosításokat veszik figyelembe, és majdnem biztos, hogy olyan új elnevezéssel, amely jobban kifejezi a rendelet *opt-in* jellegét, tekintve, hogy sokaknál félreértést okozott a ‘közös európai adásvételi jognak’ a tagállamok jogrendszeréhez való viszonya.²⁹

²⁷ Jean-Claude JUNKER: *A New Start for Europe: My Agenda for Jobs, Growth, Fairness and Democratic Change Political Guidelines for the next European Commission*. Strasbourg, 15 July 2014. <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/jean-claude-junker--political-guidelines.pdf> [letöltve: 2015. 02. 18.]

²⁸ EU Agenda Spring 2015 Key regulatory events for the Digital Economy (Cullen International estimated timing) January 2015.

²⁹ Commissioner Věra Jourová's remarks before the European Parliament's Legal Affairs (JURI) Committee – 19 January 2015. http://ec.europa.eu/commission/2014-2019/jourova/announcements/commissioner-vera-jourovas-remarks_european-parliaments-legal-affairs-juri-committee-19-january-2015_en [letöltve: 2015. 02. 18.]

3.2. A CESL visszavonásával összefüggő szakmai okok: a kérdéses legitimitás

A CESL-el kapcsolatos szakmai kritikák közül arra az egyre térnék ki bővebben, amely, bár nem közvetlenül, de valószínűleg lényeges szerepet játszott a tervezet visszavonásában és újragondolásában, és amennyiben az Unió a jövőben hasonló opcionális rendeletekkel szándékozik felváltani az irányelves jogharmonizációt, precedensteremtő jelentőségű lesz.

Valamennyi, a témában megjelent tanulmány megkérdőjelezi a CESL jogi alapjának választott cikk helyességét, és az ún. rugalmassági klauzulát, a 352. cikket ajánlja helyette.

A Bizottság az EUMSz 114. cikkére alapítja az opcionális eszköz létrehozatalát: „[...] az Európai Parlament és a Tanács *rendes jogalkotási eljárás keretében* és a Gazdasági és Szociális Bizottsággal folytatott konzultációt követően elfogadja azokat a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek *közelítésére* vonatkozó intézkedéseket, *amelyek tárgya a belső piac megteremtése és működése.*”

A javaslat megjelöli még a 114. cikk (3) bekezdését a fogyasztóvédelemmel összefüggésben, miszerint saját kötelező szabályainak megalkotása révén olyan magas szintű fogyasztóvédelmet biztosítana, amely fenntartja vagy növeli a meglévő uniós fogyasztóvédelmi jog által biztosított védelmi szintet.³⁰

A 352. cikk preferálásának több oka van. Az egyik, hogy a CESL opcionális eszköz, különálló, nemzetek feletti szabályrendszert hoz létre, amely alapvetően érintetlenül hagyja a nemzeti szerződési jogokat, csak a szerződni kívánó felek választásával lép életbe ún. ‘alvó ügynökként’ (*opt-in* rendszer).

Opcionális rendszert létrehozó rendeletre akadt már korábban is példa, ilyen a Tanács 2157/2001/EK rendelete (2001. október 8.) az európai részvénytársaság (*Societas Europaea*, röviden: SE) statútumáról, és a Tanács 1435/2003/EK rendelete (2003. július 22.) az európai szövetkezet (*Societas Cooperativa Europaea*, röviden: SCE) statútumáról.

Mindkét rendelet szintén választható, a tagállami jogokkal párhuzamosan úgynevezett ‘28. rezsimet’³¹ hozott létre, amely kedvezőbb szabályokat tartal-

³⁰ EUMSz 114. cikk (3) A Bizottság az (1) bekezdésben előírányzott, az egészségügyre, a biztonságára, a környezetvédelemre és a fogyasztóvédelemre vonatkozó javaslataiban a védelem magas szintjét veszi alapul, különös figyelemmel a tudományos tényeken alapuló új fejleményekre. Az Európai Parlament és a Tanács saját hatáskörén belül szintén törekszik e célkitűzés megvalósítására.

³¹ Az Uniónak akkoriban 27 tagállama volt, ma ‘29. rezsim’-nek kellene nevezni.

mazott az Európa-szerte végzett üzleti tevékenységekre, és megkíméli a vállalatokat a fölösleges bürokráciától, a társaság újra-regisztrálásától, illetve leányvállalatok kötelező alapításától.

Utóbbi rendelettel kapcsolatban vita alakult ki a Tanács és az Európai Parlament között a jogi alapot illetően, ezért az Európai Bírósághoz fordultak. Az Európai Bíróság 2006-ban hozott döntésében³² megállapította, hogy nem a 114. cikk (korábbi számozás alapján: 95. cikk), hanem a 352. cikk a megfelelő jogalap, mivel a rendelet által létrehozott európai szövetkezet egy olyan új forma, amely a már meglévő tagállami társasági formákkal párhuzamosan létezik, érintetlenül hagyva a nemzeti társasági jogokat. Épp ezért ez nem minősíthető a 114. cikk alkalmazásához elengedhetetlen jogközelítésnek, vagyis valójában nem harmonizáció.³³

Számos tanulmány precedensként értékeli az esetet és erre építené a CESL jogalapját is, ami nem feltétlenül helyes és igazolt. Először is, a 2011-ben publikált CESL nem 28. rezsimet szándékozott létrehozni, hanem 2. rezsimként, a kollíziós jogi jogalkalmazást követően egyfajta mesterséges belső jogként funkcionált volna, amennyiben a felek választásával hatályosul, a nemzeti jogok *mellett*. A kétfajta minősítésnek egészen más következménye van a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogot meghatározó 593/2008/EK rendelettel (továbbiakban: Róma I. rendelet) való kapcsolata során. A 28. rezsimes megoldás a CESL nemzetközi magánjogi rendszerbe való betagozódást jelentené, amely így egyenértékű lenne a többi nemzeti joggal, amelyek kiválasztására a Róma I. rendelet 3. cikke lenne irányadó, a felek szabad jogválasztásának kimondásával. Emellett érvényesülnének a 3. cikk további korlátai is, valamint a fogyasztót védő kógens szabályok elsőbbségét kimondó speciális 6. cikk (2) bekezdése, ellentmondva a szabályozás céljának.

Másodszor, a fentebb említett két rendeletre a szabályozás tárgya miatt sem lehet precedensként hivatkozni a CESL-el kapcsolatban. Az európai részvénytársaságra és a szövetkezet státútumára vonatkozó rendeletek ugyanis a tagállami szabályozási keretbe benyúló, olyan bonyolult társasági kérdéseket szabályoznak, az mint adójogi, hitelező védelmi, csődjogi (stb.) kérdések, közben pedig szupranacionális jogi entitást hoznak létre. A CESL ezzel szemben nem vonatkozik harmadik felek jogára, általában két fél, fogyasztó-vállalkozó (B2C), vállalkozók egymás között (B2B) megkötött szerződéseinek általános és

³² C-436/03 EP v. Council [2006] 2. May 2006. [http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=9ea7d0f130de47d24bd4b9014aeb926fa3fe08360cfb.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4ObxaMe0?text=&docid=56606&pageIndex=0&doclang=en&\[letöltve: 2013.04.04.\]](http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=9ea7d0f130de47d24bd4b9014aeb926fa3fe08360cfb.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4ObxaMe0?text=&docid=56606&pageIndex=0&doclang=en&[letöltve: 2013.04.04.])

³³ C-436/03 döntés, 43–44. bekezdés.

egyes speciális kérdéseivel foglalkozik, hatálya jóval szűkebb, és nem hoz létre komplex jogi infrastruktúrát.³⁴

Fentiek alapján látható, hogy a CESL jogalapjának helyességét az Európai Bíróság joggyakorlata alapján kritizáló érvelés nem annyira meggyőző, mint első pillanatban látszik. A Bizottság mindazonáltal praktikus okokból is kitartott a 114. cikk megválasztása mellett: az egyszerűbb, de biztosabb jogalkotás végett.

A sokak számára megfelelőbb jogalapnak tűnő EUMSZ 352. cikke ugyanis: „Ha a Szerződésekben meghatározott politikák keretében az Unió fellépése bizonyul szükségesnek, ahhoz, hogy a Szerződésekben foglalt célkitűzések valamelyike megvalósuljon, és a *Szerződések nem biztosítják a szükséges hatáskört*, a Tanács a Bizottság javaslata alapján és az Európai Parlament egyetértését követően, *egyhangúlag* elfogadja a megfelelő rendelkezéseket.”

Ez azt jelenti, hogy az Unió célját a tagállami jogok közelítése nélkül elérni kívánó aktusok, mint az opcionális eszközt bevezető rendelet is, e cikk hatálya alá esnek. Tény viszont, hogy a CESL-t nehezen lehet besorolni az eddigi harmonizációs formák közé.

A 352. cikkre való hivatkozás mindenesetre jogalkotási szempontból több hátránnyal jár, mivel maga után vonja az Európai Unióról Szóló Szerződés 5. cikk (3) bekezdése szerinti eljárást, ahol a nemzeti parlamentek egyhangú szavazata szükséges a javaslat elfogadásához, és ebben az esetben kétséges, hogy a CESL elfogadásához ez meglenne.³⁵

Összességében elmondható, hogy valójában nincs egyértelmű precedens, amelynek alapján ki lehetne zárni a 114. cikket a CESL lehetséges jogi alapjai közül, a harmonizáció mikéntje, nem léte vagy megléte – a CESL esetében inkább előbbi – viszont problémákat okozhat, ha csak nem minősítjük ezt az eljárást egy tágabb értelemben vett regionális harmonizációnak. Nincs határozott választóvonal, de ha a CESL utódjának tervezett új rendelet jogi szerkezete ugyanilyen marad, és újra a 114. cikket teszik meg alapjául, precedensteremtő esetté válhat, és egyre több hasonló jogi eszközre számíthatunk ugyanezen a legitimitási bázison az Unió jogalkotási hatáskörének tágulásával.

³⁴ Hans-W. MICKLITZ – Norbert REICH: The Commission proposal for a „Regulation on a Common European Sales Law (CESL)” – Too broad or not broad enough? *EUI Working Papers Law*, 2012/04.

³⁵ EUMSZ 352. cikk (2) A szubszidiaritás elve érvényesülésének ellenőrzésére szolgáló, az Európai Unióról szóló szerződés 5. cikke (3) bekezdésében említett eljárás keretében a Bizottság köteles felhívni a nemzeti parlamentek figyelmét azokra a javaslatokra, amelyek e cikken alapulnak.